

CHẾ TẠO

Tiêu chí : A1, A2 & A3

Tỉnh: Yên Bái và Sơn La
Tình trạng bảo vệ: Không
Vĩ độ: 21°42'N
Kinh độ: 104°02'E
Diện tích: 16.000 ha
Độ cao: 260-2.512 m so với mặt biển

VCĐH / PVCĐH:

VCTC Fan Si Pan và Bắc Lào

Cảnh quan ưu tiên:

Không

Mô tả chung

VCQT Chế Tạo nằm tại vùng núi Hoàng Liên ở miền bắc Việt Nam. Trung tâm của VCQT này là xã Chế Tạo, huyện Mù Cang Chải, tỉnh Yên Bái và các vùng rừng liên tục bên ngoài địa giới của xã này. Địa hình nổi bật của VCQT là các dãy núi hình móng ngựa bao xung quanh tạo thành ranh giới của xã Chế Tạo. Trong vòng cung này có nhiều ngọn cao đến 2.000 m so với mặt biển trong khi độ cao chung ở thung lũng trung tâm thấp hơn 1.500 m. Tuy phần lớn rừng ở các đai thấp đã bị phá làm nương, VCQT này vẫn còn những diện tích đáng kể rừng thường xanh trên núi cao và rừng thường xanh trên núi thấp. Hầu hết các diện tích rừng trong vùng đã bị xuống cấp do khai thác gỗ chọn, song ở những nơi tương đối xa xôi, rừng còn khá nguyên vẹn và hầu như không thấy dấu tích các hoạt động của con người¹. Chế Tạo được cho là nơi có quần thể Vượn đen tuyền *Nomascus concolor* lớn nhất còn lại ở Việt Nam³.

Khu hệ chim: Những nét chính

Khu hệ chim của VCQT này không còn giữ được tí nh nguyên vẹn của một khu hệ chim núi. Các chuyến khảo sát đến nay đã ghi nhận được 107 loài chim ở Chế Tạo, tuy nhiên thông tin này chắc chắn vẫn chưa đầy đủ¹. Khu hệ chim ở khu vực có rất nhiều nét tương đồng với các VCQT Fan Si Pan và Văn Bàn (VN057 và VN058)¹. Chế Tạo là nơi duy nhất ở Việt Nam có ghi nhận chắc chắn về sự có mặt của loài Gà lôi tí a *Tragopan temmincki* trong vòng 70 năm qua². Các ghi nhận tại thực địa gần đây về sự có mặt của loài Niệc cổ hung *Aceros nipalensis* có ý nghĩa cực kỳ quan trọng, do loài chim bị đe dọa trên toàn cầu này gần đây chỉ có ghi nhận tại một điểm khác ở Việt Nam là VCQT Pù Mát.

Loài	Tiêu chí VCQT	Tình trạng	VCQT khác	Ghi chú
Niếc cổ hung <i>Aceros nipalensis</i>	A1, A3	VU	1	Đã có bốn lần ghi nhận sự có mặt của loài này ở vùng rừng thường xanh trên núi thấp, từ 1.200 đến 1.800m, vào tháng 4/2001 ¹ . Ba lần chỉ ghi nhận một con trống, và một lần có lẽ là hai con trống ¹ . Theo thông tin từ dân địa phương, quần thể của loài này có thể từ 28 đến 37 cá thể ¹ .
Trèo cây mỏ vàng <i>Sitta solangiae</i>	A1, A2	NT	11	Một cá thể được quan sát ở vùng rừng thường xanh núi cao ở khoảng 2.100 m, vào tháng 12 và 10/2000 ³ .
Chích ớt ruồi mỏ rộng <i>Tickellia hodgsoni</i>	A2		2	Một cá thể được quan sát ở vùng rừng thường xanh núi cao ở khoảng 2.100 m, vào tháng 4/2001 ¹ .

Loài chỉ phân bố trong một đơn vị địa sinh học: Khu vực này đáp ứng tiêu chí A3 do là nơi phân bố của 13 loài có vùng phân bố hạn chế trong Vùng Địa sinh học Rừng ôn đới Trung Quốc-Himalaya (Biome 07). Xem Phụ lục 4 để biết chi tiết.

Các loài khác đang được quan tâm bảo tồn

Loài	tình trạng	Loài	tình trạng
Khỉ mốc <i>Macaca assamensis</i> ⁴	VU	[Rùa đất Spengle <i>Geoemyda spengleri</i>] ³	EN
Khỉ vàng <i>M. mulatta</i> ⁴	NT	[Rùa núi viền <i>Manouria impressa</i>] ¹	VU

Vượn đen tuyền *Nomascus concolor*^{1,3}
 [Khỉ mặt đỏ *Macaca arctoides*]¹
 [Rùa đầu to *Platysternon megacephalum*]¹

EN
 VU
 EN

Bách xanh *Calocedrus macrolepis*³
 Pơ mu *Fokienia hodginsii*^{1,3}
 Sơn dương *Naemorhedus sumatraensis*³

VU
 NT
 VU

Ghi chú: [] = ghi nhận chưa có kiểm chứng.

Các mối đe dọa đối với đa dạng sinh học

Mối đe dọa nghiêm trọng nhất đối với tính đa dạng sinh học ở Chế Tạo là săn bắn, tuy nhiên, hoạt động này gần đây cũng có vẻ giảm đi sau khi có một số dự án bảo tồn trên cơ sở cộng đồng được thực hiện. Các mối đe dọa chính khác được xác định là mất sinh cảnh và sinh cảnh bị xuống

Mối đe dọa	Độ nghiêm trọng
Thâm canh nông nghiệp	• •
Cháy rừng	• •
Săn bắn	• • •
Phát triển cơ sở hạ tầng	• • •
Khai thác chọn các loài cây gỗ	• •

cấp do phá rừng làm nương rẫy, khai thác chọn các loại cây gỗ và cháy rừng¹. Các nguy cơ này có lẽ sẽ còn tăng nhiều hơn trong tương lai do kết quả của một số dự án phát triển cơ sở hạ tầng. Đầu tiên, hiện đang có kế hoạch làm một số con đường vào bên trong VCQT này và có thể sẽ tạo điều kiện cho việc khai thác các loài cây gỗ có giá trị cao tại các vùng xa xôi. Điều này sẽ đặc biệt gây nguy hại cho Niệc cổ hung, một loài chỉ làm tổ trên các thân cây lớn. Ngoài ra, kế hoạch xây dựng đập sông Đà có thể dẫn đến việc bố trí dân cư từ vùng ngập lũ vào các vùng rừng gần VCQT Chế Tạo ở phí a tỉnh Sơn La và do vậy sẽ tạo thêm sức ép lên các nguồn tài nguyên thiên nhiên của khu vực.

Các hoạt động bảo tồn

- Trong khuôn khổ dự án Bảo tồn trên cơ sở cộng đồng hệ sinh thái vùng núi Hoàng Liên Sơn, Tổ chức Bảo tồn Động Thực vật Quốc tế (FFI) và Chi cục Kiểm lâm tỉnh Yên Bái hiện đang tiến hành một chương trình bảo tồn trên cơ sở cộng đồng tại Chế Tạo. Các hoạt động của chương trình này bao gồm việc thiết lập các nhóm bảo vệ rừng cộng đồng và xây dựng một khu bảo vệ mới. Năm 2003, FFI sẽ mở rộng lĩnh vực hoạt động của dự án ra thêm một số biện pháp xóa đói giảm nghèo tập trung vào việc quản lý tài nguyên thiên nhiên trên cơ sở cộng đồng, cùng với việc phát triển khu bảo vệ và các biện pháp tiếp cận cảnh quan và cuối cùng là đề xuất để công nhận đây là một Khu Bảo tồn Sinh quyển và Nhân văn.

Kiến nghị

- Cần tiếp tục các biện pháp bảo tồn trên cơ sở cộng đồng đang được tiến hành, tăng cường và mở rộng các hoạt động này sang phần của VCQT ở phí a tỉnh Sơn La.
- Chế Tạo cần được công nhận là một khu bảo tồn với phân hạng phù hợp, thiết lập một ban quản lý cho khu vực và tiến hành các hoạt động kiểm soát săn bắn động vật hoang dã, khai thác gỗ.
- Không tiến hành xây dựng thêm đường vào bên trong VCQT.
- Không bố trí dân cư từ vùng ngập sau khi xây dựng đập sông Đà vào các khu vực gần với VCQT.

Tài liệu tham khảo

1. Tordoff, A. W., Le Trong Dat and Hardcastle, J. (2001) *A rapid biodiversity survey of Che Tao commune, Mu Cang Chai district, Yen Bai province, Vietnam*. Unpublished report to the BirdLife International Vietnam Programme and the Fauna & Flora International Indochina Programme.
2. Eames, J. C. and Tordoff, A. W. (in prep) Recent records and a conservation status review of some threatened and near-threatened bird species in Vietnam.
3. Long, B., Tallents, L. and Tran Dinh Nghia (2000) *The biological diversity of Che Tao commune, Yen Bai province, Vietnam*. Unpublished report to the Fauna & Flora International Indochina Programme.
4. Fauna & Flora International Vietnam Programme (chưa xuất bản) *Kế hoạch đầu tư thành lập khu Bảo tồn Loài và Sinh cảnh Mù Căng Chải*. Hà Nội: Chương trình Fauna & Flora Việt Nam.

Niêc cổ hung *Aceros nipalensis*